

Зокрема, студенти мають поглиблювати знання про правила етикету (проживання в сім'ї за кордоном, запрошення в гості, норми і правила поведінки в гостях); можливості отримання освіти та працевлаштування; етнічні та релігійні особливості країни; вчитися застосовувати у мовленні формули вираження власної думки, згоди або некатегоричної незгоди, аргументації, опановуючи мовні засоби, за допомогою яких можна представляти свою країну і культуру на міжкультурному рівні, бути гідом, консульгувати і допомагати закордонним гостям у ситуаціях повсякденного спілкування [1, с. 96]. При цьому слід широко використовувати творчі, проектні, групові, інтерактивні форми роботи студентів при формуванні соціокультурної та лінгвокраїнознавчої компетенції

Висновки. Таким чином, тісний зв'язок і взаємозалежність викладання іноземних мов та міжкультурної комунікації сьогодні проявляється в тому, що кожен урок іноземної мови – це перетин культур, оскільки кожне іноземне слово відображає частину іншомовного світу, чужу культуру. Крім того, за кожним словом стоїть зумовлене національною свідомістю світосприйняття, що веде до необхідності вивчення мови у нерозривному зв'язку зі світом і культурою народів, які розмовляють цими мовами.

Насамкінець зауважимо, що окреслені нами актуальні проблеми міжкультурної інтеграції як соціального явища та навчальної дисципліни, її різноманітні аспекти й особливості, питання виховання соціокультурної компетентності та толерантності сучасної молоді в умовах суцільної інформатизації й глобалізаційних процесів мають отримати широке наукове висвітлення, спричинивши, таким чином, **подальші розвідки** у даному напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Атрощенко Т. В. Розвиток культури міжнаціонального спілкування у студентському колективі / Т. В. Атрощенко // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. – Тернопіль, 2014. – Вип. 6. – 96 с. – (Серія «Педагогіка»).
2. Воротняк Л. І. До питання формування полікультурної компетенції студентів немовних спеціальностей / Л. І. Воротняк // Вісник Житомирського державного університету. – 2015. – Вип. 39. – 105 с.
3. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України / М. З. Згуровський. – К. : НТУУ «КПІ», 2009. – 54 с.
4. Зиновьев Д. В. Социокультурная толерантность – ее существенные характеристики [Электронный ресурс] / Д. В. Зиновьев. URL: <http://res.krasu.ru/paradigma/1/6.htm/> (дата звернення: 05.04.2019).
5. Кирабаев Н. С. Глобализация и мультикультурализм / Н. С. Кирабаев. – М. : Издательство РУДН, 2013. – 332 с.
6. Куріч М. А. Використання інтерактивних технологій на уроках іноземної мови [Електронний ресурс] / М. А. Куріч. URL: <http://www.nbu.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2019).
7. Пассов Є. І. Комунікативний метод навчання іншомовному мовленню / Є. І. Пассов. – К. : Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2007. – С. 212–214.
8. Токарева А. В. Міжкультурна ділова комунікація (збірник завдань) : навчальний посібник / А. В. Токарева. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський ун-т ім. А. Носова, 2016. – 140 с.

Дата надходження до редакції: 15.04.2019 р.

УДК 373.542

Ірина ОЗАРЧУК,

*асистент кафедри іноземних мов
Національного університету водного господарства
та природокористування, м. Рівне*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В ЕСТОНІЇ

Стаття присвячена висвітленню теоретико-методологічних засад розвитку шкільної іншомовної освіти в Естонії. Проаналізовано вплив глобалізації та інтернаціоналізації суспільства на розвиток шкільної іншомовної освіти. Охарактеризовано пізнавальний, розвивальний, навчальний та виховний аспекти іншомовної освіти.

Ключові слова: шкільна іншомовна освіта, навчання іноземних мов, глобалізація, тенденції розвитку, актуалізація.

Стаття посвячена освещению теоретико-методологических основ развития школьного иноязычного образования в Эстонии. Проанализировано влияние глобализации и интернационализации общества на развитие школьного иноязычного образования. Охарактеризован познавательный, развивающий, обучающий и воспитательный аспекты иноязычного образования.

Ключевые слова: школьное иноязычное образование, обучение иностранным языкам, глобализация, тенденции развития, актуализация.

The article deals with the theoretical coverage of the methodological tendencies of the development of Estonian school education. It has been analyzed the influence of globalization and internationalization of society on the development of school foreign education. The cognitive, developmental and educational aspects of foreign education are characterized.

The article analyzes the development of modern school education in Estonia under the influence of the integration and global processes of the late XX to the beginning of the XXI century. The theoretical approaches to the formation of content of foreign language education in Estonia are analyzed. The role of foreign language education at the present stage of functioning of preschool, school, and higher education in Estonia is revealed.

It has been highlighted role of motivation and the need to study and possess more than one foreign language by pupils and students. The expediency of integration of knowledge and skills of future teachers of a foreign language are substantiated.

The necessity of owning the (Estonian) language in all Estonian citizens as well as foreigners with the right to permanent or temporary residence is defined in order to ensure unimpeded integration into public life.

The focus is on the educational objectives of the foreign language education, as well as on the internal and external reasons that preceded the development and approval of the curricula of the Estonian education system.

It has been proved that the Estonian law contributes to plurilingualism, since the citizens of Estonia are multilingual - two thirds of the population are able to speak at least two foreign languages, which is several times higher than the average of the European Union.

The article states that the country is guided by the European Recommendations on Language Education: studying, teaching, evaluating the principles outlined in this document and the levels of language proficiency defined by the Council of Europe. The Estonian foreign language strategy aims to promote the continuity of teaching and learning foreign languages, as well as the definition and assessment of language skills. Among the many strategic goals, the above issues are priorities.

Key words: *content of school foreign education, teaching foreign languages, globalization, trends of development, updating.*

Актуальність. Переваги високорозвинутої держави сьогодні забезпечуються її людським потенціалом, що багато в чому визначається змістом і якістю освіти, яка покликана розвивати здібності особистості швидко адаптуватися до умов міжнародної конкуренції, сприяти формуванню її соціальної та професійної мобільності [2, с. 91]. Глобалізація з її суперечливими явищами, що має тенденцію до посилення, висуває до освіти складне завдання: підготувати молоде покоління до життя в умовах багатонаціонального і полікультурного простору, виробити вміння спілкуватися і співпрацювати разом [4, с. 5]. Розширення міжнародного співробітництва, посилення уваги й соціальної значущості іноземних мов, процеси міграції населення також стимулюють розвиток іншомовної освіти. Основним змістом навчання іноземних мов при цьому стає цілеспрямоване вивчення мов і культур у процесі оволодіння нормами міжкультурного спілкування в усіх сферах – соціально-побутовій, суспільно-політичній, науково-технічній, діловій. На сьогодні в Україні сформувалася

мережа освітніх закладів, до програм навчання яких вводяться нові технології іншомовної освіти, що базуються на використанні передового педагогічного та зарубіжного досвіду [5, с. 3]. Зважаючи на це, статус іноземної мови є на сьогодні не лише актуальним для кожної високорозвинутої держави, а й має тенденцію до постійного зростання, як це бачимо на прикладі таких країн, як Естонія та Україна.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питанням порівняльно-педагогічних досліджень і розвитку шкільної іншомовної освіти присвячено праці Ю. Талалай, яка охарактеризувала освітню мовну політику в країнах Центральної Європи. Системні дослідження проблем розвитку шкільної іншомовної освіти в країнах Ради Європи представлені М. Тадеєвою («Особливості розвитку шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи») [3], Е. Свиридовою («Інтеграція іншомовної та полікультурної освіти») [2], Л. Мовчан («Розвиток змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція») [1], Н. Гальською, Н. Гез, Л. Терновою (аспекти іншомовної освіти) [5], М. Хоупом («Багатомовна Європа») [6] та іншими науковцями.

Мета статті – охарактеризувати теоретико-методологічні засади розвитку іншомовної освіти в школах Естонії, окресливши пізнавальний, розвивальний, навчальний та виховний аспекти; дослідити загальні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти Естонії.

Виклад основного матеріалу. Естонська Республіка як типова країна з перехідною економікою переживає серйозні зміни в освітньому мисленні. Глобальні та європейські тенденції освіти, а також змінами в самій країні, найважливішою з яких є нова державна система, призвели до змін у концепції викладання іноземної мови. Зокрема, знання рідної (або першої) мови, а також навички володіння іноземними мовами є ключовими компетенціями особистості.

Метою Естонської стратегії іноземних мов на 2009 – 2015 роки є надання людям кращих можливостей у світі глобалізації та підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці. Стратегія включає тематичні та керівні принципи для вивчення, викладання та оцінювання іноземної мови. Згідно з психологією навчання, іноземною мовою є будь-яка інша мова, крім рідної мови оратора. Мовою національної меншини в Естонії також вважається іноземна мова, яку естонські громадяни, які належать до національної меншини, історично використовували як рідну мову [7, с. 1].

Ураховуючи вищезгадані фактори, вивчення іноземної мови вже з раннього віку в школах Естонії зумовлено низкою психолого-фізіологічних і соціально-політичних чинників. Важливим аргументом на користь раннього навчання іноземної мови, з погляду фізіології та психології, є закінчена нейрофізіологічна зрілість мозку. Неабияку роль в організації іншомовного спілкування учнів початкової школи відіграють їх здібності до імітації, розвинута увага та пов'язані з нею творчі здібності, дитяча безпосередність, що забезпечує високу ступінь комунікабельності дітей і відповідно успішність іншомовного спілкування. Важливими чинниками є також набуття учнями в початковій школі мовного досвіду та відчуття мови. За умови правильної організації навчального процесу раннє навчання іноземної мови в школах Естонії може стати значним внеском в інтелектуальний розвиток дитини в майбутньому.

Раннє ознайомлення дітей із цінностями культури інших народів на уроках іноземної мови, виховання їх у душі толерантності, відкритості, поваги до людей сприяє справі миру і взаємоповазі, а отже, політичній стабілізації та рівновазі в усьому світі [4, с. 319].

Аналізуючи документи Міністерства освіти та науки Естонії, можемо визначити, що стратегія іноземної мови цієї країни спрямована на:

- стимулювання інтересу естонців до вивчення іноземних мов;
- розширення кола варіантів вивчення іноземних мов за допомогою методів навчання та вибору вивчених мов;
- підвищення якості вивчення мови в офіційній та неформальній освіті;
- забезпечення якості підготовки вчителів іноземної мови;
- підвищення репутації вчителів іноземної мови в суспільстві;
- диверсифікація можливостей оцінювання мовних навичок [7, с. 1].

Упродовж останніх років у школах Естонії спостерігається переорієнтація мовної політики. Діти почали вивчати в школі принаймні дві іноземні мови. Згідно з національними навчальними планами Естонії учні шкіл із середнім рівнем можуть вивчати англійську, французьку, німецьку чи російську як першу іноземну мову. Більшість школярів вивчають як першу іноземну мову англійську. Учні російськомовних середніх шкіл вивчають як першу іноземну мову естонську. У деяких школах із поглибленим вивченням іноземних мов один раз на тиждень проводяться безкоштовні заняття з іноземної мови для батьків, які хочуть допомогати своїм дітям.

Відповідно до національної навчальної програми для базових шкіл може як друга (B) іноземна бути запропонована будь-яка мова, зокрема англійська, російська, німецька, французька, що залежить від інтересів та можливостей учнів. Наприклад, деякі базові школи почали впроваджувати як другу іноземну мову фінську. До популярних іноземних мов, які вивчаються в школах Естонії, належать також єврейська, китайська, іспанська, італійська, японська, латинська та шведська.

Відповідно до національної навчальної програми для загальноосвітніх шкіл попередній поділ іноземної мови на А-мову та В-мову більше не діє, а учні навчаються на курсах згідно з їх мовними рівнями (наприклад, мовні курси B1 та B2). До моменту закінчення навчання учні мають досягти рівня незалежного користувача (зокрема рівня B відповідно до Загальноєвропейської рамки) принаймні із двох іноземних мов.

По закінченню середньої освіти школярі складають державний іспит з англійської мови та/або міжнародний визнаний іспит із німецької, російської або французької мов. Усе більше учнів для складання після закінчення навчання обирають два мовні іспити [7, с. 1].

Естонія приєдналася до програми Certi Lingua, яка визнає досягнення учнів, які отримують рівень B2 або вище із двох іноземних мов і демонструють хороші навички міжнародного спілкування. У школах учням пропонують достатню кількість досліджень CLIL та залучають їх до різноманітних проєктів, зокрема і міжнародних, де є можливість подати заявку на отримання статусу сертифікатів.

На сьогодні в Естонії діють три школи CertiLingua: гімназія Tartu Annelinna, гімназія Viljandi та Тарту Kristjan Jaak Petersoni [9, с. 1].

Мовна політика уряду Естонії розроблена та впроваджується у співпраці із Радою мов Естонії – підструктурою Міністерства освіти та досліджень Естонії, створеною у 2001 році. Відділ мовної політики Міністерства освіти і досліджень відповідає за розвиток мовних питань, координує впровадження й удосконалення законодавства щодо мовної політики та розподілу фінансування. Спільно із Радою мови естонський відділ затверджує плани розвитку естонської мови як державної та естонської – як іноземної [7, с. 1].

Описуючи у своїй праці стан викладання іноземних мов у європейських країнах, Мартін Хоуп зазначає, що Естонія постійно займається розглядом мовних питань і робить усе можливе для розвитку і збереження естонської мови, підвищення рівня мовних навичок усього населення, а також заохочення використання різних мов. Країна керується Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання стосовно принципів, окреслених цим документом, так і рівнів володіння мовою, визначених Радою Європи. Естонська стратегія іноземних мов спрямована на сприяння спадкоємності викладання і вивчення іноземних мов, а також визначення та оцінювання мовних навичок. Серед багатьох стратегічних цілей означені вище питання є пріоритетними [6, с. 99].

5 грудня 2009 року було створено естонську Асоціацію вчителів іноземних мов (EAFLT), яка є пілотною і поділяється на спеціальні підгрупи: асоціацію вчителів естонської як другої мови (EKTKÖL), асоціацію вчителів німецької мови (Estnischer Deutschlehrerverband), асоціацію вчителів фінської мови, асоціацію вчителів російської мови (VÖS) та асоціацію вчителів англійської мови (EATE). Метою цих асоціацій є створення платформи для обговорення важливої ролі вчителя, розповсюдження передового педагогічного досвіду викладання іноземної мови у XXI столітті з особливим акцентом на дослідницькі та інноваційні ідеї й практичні заняття з іноземної мови [9, с. 3].

Висновки. Зважаючи на викладене нами в статті, можемо констатувати, що процеси глобалізації та інтернаціоналізації дійсно мають вагомий вплив на розвиток шкільної іншомовної освіти в Естонії. Дослідивши загальні тенденції розвитку іншомовної освіти, висвітливши її теоретико-методологічні засади, можемо порівняти естонську систему викладання іноземної мови з українською. Досвід Естонії цінний для нас тим, що наші держави пройшли схожий «радянський» шлях розвитку, а отже, стикнулися з подібними проблемами, серед яких – брак фінансування, демографічна криза, криза в освіті тощо. Сучасний розвиток української школи також дуже нагадує естонський шлях розвитку, адже так само, як українська, освітня система Естонії постійно змінюється й модернізується. На нашу думку, сучасні тенденції розвитку шкільної іншомовної освіти в Естонії – це те, на що слід орієнтуватися й українській освітній системі в галузі викладання іноземних мов.

Наші подальші дослідження плануємо спрямувати на аналіз особливостей теоретико-методологічних засад в освітньому процесі країн Балтії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мовчан Л. Г. Розвиток змісту шкільної іншомовної освіти в Королівстві Швеція : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Лариса Григорівна Мовчан ; Відкритий міжнар. ун-т роз-ку. людини «Україна». – К., 2012. – 200 с.
2. Свиридова Е. А. Интеграция иноязычного и поликультурного образования в языковой подготовке современного специалиста / Е. А. Свиридова // Сибирский торгово-экономический журнал. – 2016. – № 2 (21). – С. 91–93.
3. Тадеєва М. І. Концептуальні засади розвитку іншомовної освіти в європейських країнах / М. І. Тадеєва // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. – 2012. – Вип. 25. – С. 237–240. – (Серія «Філологічна»).
4. Тадеєва М. І. Розвиток сучасної шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи : монографія / М. І. Тадеєва. – Тернопіль. : Навч. книга – Богдан, 2010. – 429 с.
5. Талалай Ю. О. Модернізація навчання іноземних мов у старших школах країн Центральної Європи

в умовах мультилінгвізму : автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ю. О. Талалай. – Дрогобич. 2017. – 23 с.

6. Хоуп М. Багатомовна Європа: тенденції у політиці та практиці мультилінгвізму у Європі. – К. : Ленвіт, 2012. – С. 99.

7. Republic of Estonia Ministry of Education and Research [Electronic resource]. URL: <https://www.hm.ee/en/activities/estonian-and-foreign-languages/foreign-language-learning-estonia> (дата звернення: 02.03.2019).

8. Language Education Policy Profile ESTONIA Language Education Policy in a Changing Society: Shaping the Future Estonian Ministry of Education and Research Language Policy Division, Strasbourg [Electronic resource]. URL: www.coe.int/lang2010 (дата звернення: 05.04.2019).

9. Estonian Foreign Language Strategy 2009-2015 [Electronic resource]. URL: <http://www.hm.ee/index.php?03238> (дата звернення: 10.03.2019).

Дата надходження до редакції: 15.04.2019 р.

УДК 373.5.091.3:811.161.2'35

Наталія ПАВЛЮК,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри стилістики і культури
української мови
Рівненського державного гуманітарного університету*

Валентина ВІТЮК,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філології та методики
початкової освіти
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки, м. Луцьк*

ФОРМУВАННЯ ПРАВОПИСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті проаналізовано сутність понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід» у лінгвістичній та лінгводидактичній літературі; розмежовано терміни «компетенція» та «компетентність», визначено основний зміст дефініцій «ключова компетенція» і «предметна компетентність». Доведено, що пріоритетною ідеєю курсу української мови в основній школі є формування комунікативної компетентності учнів шляхом реалізації чотирьох змістових ліній: мовленнєвої, мовної, соціокультурної та діяльнісної (стратегічної). Запропоновано систему правописних вправ і завдань для учнів 5 – 9-х класів.

Ключові слова: *компетенція, компетентність, компетентнісний підхід, ключова компетентність, предметна компетентність, правописна компетентність.*

В статті проаналізовані сутність понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід» в лінгвістичній та лінгводидактичній літературі; розмежовано терміни «компетенція» та «компетентність», визначено основне содержание дефініцій «ключова компетенція» та «предметна компетентність».